

Tjänstemän vid Iggesunds bruk – en minnesinsamling

Av Annelie Johansson

Vid Iggesund bruk pågår just nu en insamling av tjänstemannaminnen. Initiativet till insamlingen har tagits av Iggesunds arkivarier Gunnar Sjökvist och Owe Norin. Tillsammans med TAM-Arkiv har de tagit fram en frågelista som sänts ut till pensionerade och aktiva tjänstemän vid bruket. Hittills har insamlingen resulterat i 14 bidrag, och flera är på gång. Materialet kommer att förvaras i original i Iggesunds arkiv och som kopior hos TAM-Arkiv.

Iggesund är ett av de anrika svenska järnbruken, anlagt 1685 av en fransk handelsman vid namn Isak Breant d ä. På 1800-talet tog Iggesund steget över till sågverksindustrin. Under åren 1915 till 1917 byggdes cellulosafabriken i Iggesund. Det var en kombinerad sulfat- och sulfatfabrik, den första i sitt slag i Sverige. Chef för bygget var ingenjör Gunnar Sundblad, som 1921 kom tillbaka till Iggesund, då som disponent. 1956 efterträddes han av sin son Lars G Sundblad, som innehade disponentposten fram till 1984.



Cellulosafabriken 1917. Foto Ester Johansson.

De minnen som hittills skickats in i insamlingen täcker tiden från 1940-talet och fram till idag. En av dem som lämnat bidrag är Ester Johansson. Hon gifte sig 1942 med John Johansson, en av chefstjänstemännen vid Iggesunds bruk. De hade träffats den 5 juni 1941 i Stockholm som är Esters hemstad. Efter några månaders bekantskap ville John att Ester skulle följa med honom upp till Iggesund för att se om hon skulle kunna trivas där. Så här berättar Ester om sitt första möte med bruksorten:

''Den 26 oktober for jag från Stockholm kl 7.00 och kom till Iggesund kl 12.00. Då hade tåget stannat vid varje liten station längs ostkusten. Det var mycket folk på tåget. John välkomnade på Iggesunds station. Det luktade gräsligt illa (jag visste inte då att det luktade pengar). Det första intrycket var ostädat och nedgånget. Regnet hängde i luften. Vi gick till Brukshotellet, numera Grillska gården, förbi den stora stenklossen med järnkedjor omkring och en magnifik trappa. Det var Huvudkontoret. Auditorium var idylliskt, även alla broarna över ån. Och så Brukshotellet. Jag ville bara stå där på gården. Se på huset med sin trana på

tornet (visserligen med den fula träverandan). Flyglarna, Lumplena, arkivet, järnverket. Vilken idyll! Jag ville inte gå in i huset, där jag skulle bo en natt. Lumplena, det stora förfallna huset, där germanerna (ungherrarna) bodde. Arkivet, som så småningom var hotat att rivas, men räddades i sista stund. Ekarna i parken och gången upp till Lumplena som kantades av vinbärsbuskar. Land för grönsaker och blommor. Mangelboden som också var svinstia och hönshus.

Min glädje tog inte slut när vi kom in i huset. Där stod Betty Karlsson, föreståndarinnan för Brukshotellet, välkomnande och glad. Jag fick ett rum på andra våningen med en engelsk järnsäng och gamla vackra möbler. Badrummet användes av alla, som bodde på hotellet. Det var gammalt och stort med fristående badkar och stor varmvattenbehållare. Så fräscht och fint i sin enkelhet och så ljuvligt för en som kom från Stockholm.



Bolagshotellet Grillska Gården 1932. Foto Iggesund paperboard AB.

John och jag gick så till Johns villa i Hagen, vackert belägen mellan Göt- och Malmvägen. Villan var brun med gröna fönsterspröjsar. Tomten var stor. Den södra delen var beväxten med gran, tall, vackra björkar, en stor sälj och en fläder. Där var också boden för förvaring av trädgårdsverktyg och diverse andra saker. Där fanns också ett dass. Boden delades med grannen i öster. Ena norra delen av tomten var gräsmatta och omsluts av en häck och staket. Där fanns två röda och två svarta vinbärsbuskar, en hallonhäck, ett plommonträd, ett päronträd, ett körsbärsträd samt tre äppelträd.

Huset innehöll fyra rum och kök samt en jungfrukammare. I köket fanns vedspis och en vedlår. Diskbänk med två hoar och varmt och kallt vatten. Kylskåpet stod i skafferiet som var i söderläge. På nedre botten fanns vardagsrum med öppen spis, matsal och kök. På övervåningen två sovrum, ett badrum och en toalett, en trevlig hall med dörr ut till en balkong i väster. Över hela huset en stor kallvind med en stege, som fälldes ner när man skulle upp på vinden. Detta var en översikt av hus och trädgård 1941.

På kvällen hade John bjudit sina närmaste vänner på middag. Sven Erik Norman, försäljningschef för cellulosa med fru Barbro, Einar Andersson inköpschef med fru Elsa och Stig Höök ingenjör med fru Astrid. Det var ett lyckat sällskap och de blev mina vänner livet ut. När vi sedan skulle till mitt nattkvarter på brukshotellet fick vi sällskap med Hööks som bodde på stallbacken. Vi följde dem i för att se hur de hade det. Mest blev jag imponerad av Astrid Hööks matkällare. 87 burkar hemodlade och konserverade grönsaker, stora Höganäskrukor med inlagda gurkor, likaså med rödbetor, lingon, syltburkar med svamp. Burkar med älgkött och fläsk från egen gris samt inkokt strömming. Det var verkligen ett fint förråd i krigstid.

På söndagen fick jag promenera med Barbro Norman och tre barn medan jag väntade på att John skulle vara färdig hos disponenten. Det var en överenskommelse att avdelningscheferna skulle träffa disponenten kl 10 varje söndagsmorgon för att ge veckans rapport och kanske få råd för kommande vecka. Kl 12 var vi bjudna till Elsa och Einar Andersson på lunch. Dessförinnan hann John och jag med att se Auditorium och kolhuset och slagghögen. Hos

Anderssons var brasa, den lille sonen på filt på golvet och en jungfru i svartvitt. Älgjakten höll på, så där fick vi älgfärsbiff. Elsa berättade att när jag rest (söndag kl 15.00) skulle hon göra veckans schema för sig och för jungfrun. Undra på om jag blev betänksam om jag skulle klara att vara bruksfru.

Nästa gång jag var på Iggesund var nyår 1941-42. "Musikaliskan" var inställd. Nyårsafton var vi hos Normans med god mat, lekar och värdighet vid tolvslaget. Nyårsuppvaktning hos disponent och fru Sundblad. Det var mycket högtidligt med tjänstemän i mörk kostym och deras fruar i visithatt. Tal hölls av disponenten och av tjänstemannaklubbens ordförande. Det serverades vin och vi skålade för Iggesunds bruk. Det serverades också fruktsallad och konfektyrer.



Gunnar Sundblad håller ett middagstal, 1950-talet. Foto Ester Johansson.

För mig var det mycket roligt att träffa alla dessa som många blev nära vänner.”